

PM Rotel I (Dnr KS 2021/1622)

Vägar till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 1 april 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarråden Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (dir. 2020:32). Trygghetsberedningens uppdrag är övergripande att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik, som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Kommittén har lämnat ett delbetänkande med två delar. I den första delen behandlas de kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför i dag och under kommande år. Syftet är att ge underlag för framtida diskussioner om åtgärder och i denna del lämnas inga förslag.

Justitiedepartementet har remitterat delbetänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Arbetsmarknadsnämnden har utifrån sin delegationsordning inkommit med svar via förvaltningschef.

Stadsledningskontoret ser positivt på att utredningen har gjort en gedigen redogörelse för samhällets kriminalpolitiska utmaningar men tillkortakommanden kring exempelvis relevansen för kommuner och administrativa arbeten för kommuner samt att ekonomiska konsekvenser kan komma till följd av ökad administration.

Arbetsmarknadsnämnden framhåller vikten av arbetsmarknadsinsatser och utbildning då dessa är viktiga skyddsfaktorer i det brottsförebyggande arbetet.

Socialnämnden ser positivt på utredningens förslag och menar att samverkan mellan myndigheter och kommuner behöver vara långsiktig och strukturerad med långsiktig finansiering.

Utbildningsnämnden är i huvudsak positiv men tveksam till utökade dokumentationskrav.

Farsta stadsdelsnämnd ser positivt på förslag och slutsatser.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd ser positivt på vikten av att lokala skillnader lyfts fram.

Norrmalms stadsdelsnämnd delar i stort uppfattningen men ifrågasätter de något grunda slutsatserna som dras i olika kapitel.

Mina synpunkter

Det är välkommet att regeringen ser värdet av en parlamentarisk kommitté för att ta tag i de trygghetsproblem som finns. Samhällets förmåga att ge stöd och skydd till brottsutsatta är viktigt och utredningens volym två ägnas till detta betydelsefulla område. Stockholms stads budget för 2022 understryker också vikten av stödet och staden har ambitionen om att utveckla detta under året.

I den första volymen talas om de kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför idag och under kommande år. Inga förslag lämnas men underlag för framtida diskussion. Till detta bör det tilläggas att kommunernas ökade ansvar genom flera utredningars förslag kräver proportionerlig kompensation från statligt håll. Samtidigt som staten också måste ta sitt ansvar för brottsligheten och tryggheten i Sverige, det sker dessvärre inte fullt ut idag. Avsaknaden av exempelvis polis kan inte kompenseras med enbart mer vägledning från Socialstyrelsen.

Skolans betydelse hade i utredningen kunnat ta större plats. Att klara skolan är en betydande skyddsfaktor för barn och unga på kort och lång sikt. Vidare hade en ytterligare analys av det förebyggande arbetes vikt samt samverkan mellan skola, socialtjänst och polis för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet men också för att få till ett effektivt och samordnat stöd för att lämna en kriminell livsstil.

Likt stadsledningskontoret påpekar och som staden påpekat i tidigare remissvar så krävs det en djupare förståelse från samhället kring vilka insatser som fungerar för att bryta ett kriminellt liv både bland unga och äldre kriminella.

Avslutningsvis är det av värde att understryka vikten av en kunskapsbaserad koppling. Uteblir förbindelsen finns det risker med att debatten samt utformningen av det brottsförebyggande och trygghetsförebyggande arbetet baseras på en felaktig problembild.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 9 mars 2022

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilagor

1. Vägar till ett tryggare samhälle – samtida och framtida kriminalpolitiska utmaningar (SOU 2021:85) volym 1
2. Vägar till ett tryggare samhälle – samtida och framtida kriminalpolitiska utmaningar (SOU 2021:85) volym 2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Det är glädjande att finansborgarrådet i sina synpunkter framhåller vikten av sociala insatser och skyddsfaktorer för att motverka kriminalitet bland unga, något vi är ovana att höra borgarna förespråka i trygghetsdebatten. Vänsterpartiet har konsekvent betonat att tyngdpunkter för att förhindra att unga personer dras in i kriminalitet är att det finns fungerande sociala skyddsnet och att det finns förebyggande insatser som är fullt ut finansierade. Ändå har den blågröna majoriteten fattat flera beslut de senaste åren som motverkar stadens egen strategi mot att minska risken att barn och unga dras in i kriminalitet, exempelvis genom nedskärningar i det förebyggande arbetet på skolor och fritidsgårdar.

Att finansborgarrådet understryker vikten av att förslag och insatser har en kunskapsbaserad koppling välkomnas också. Forskning visar nämligen att just sociala faktorer såsom samhällsstöd och tillgång till trygga vuxna förebilder i sin omgivning är effektiva skyddsåtgärder för att motverka att unga hamnar i kriminalitet. Det visar även studier som gjorts på Danmark och införandet av bland annat hårdare lagar mot gängkriminalitet och visitationszoner – det finns ingen forskning som visar att lagpaketet i sig minskat brottsligheten, men däremot har man konstaterat att insatser på det sociala området har varit effektiva åtgärder för att motverka kriminaliteten.

Det är med sådan forskning i ryggen som vi i alla år har föreslagit reella budgetsatsningar inom såväl socialtjänstens område som skolan och fritidsverksamheten. Motsvarande satsningar på sociala insatser med syfte att stävja ungas kriminalitet har lyst med sin frånvaro i majoritetens politik under den gångna mandatperioden. Istället för att skala upp stadens sociala skyddsnet har det blågröna styret konsekvent infört generella effektiviseringar inom stadsdelsnämndernas budgetområde för barn, kultur och fritid.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté i form av en trygghetsberedning (dir. 2020:32). Trygghetsberedningens uppdrag är övergripande att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik, som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

Kommittén har lämnat ett delbetänkande med två delar. I den första delen behandlas de kriminalpolitiska utmaningar som samhället står inför i dag och under kommande år. Syftet är att ge underlag för framtida diskussioner om åtgärder och i denna del lämnas inga förslag.

De kriminalpolitiska utmaningar som kommittén lyfter är bland annat fortsatt internationalisering och digitalisering av brottsligheten, omfattande utmaningar i socialt utsatta områden, organiserad brottslighet mot välfärdssystemen och narkotikabrottslighet.

Utöver dessa kriminalpolitiska utmaningar beskrivs också behovet av en långsiktig och brett förankrad kriminalpolitik som tar hänsyn till lokala variationer. Bland annat lyfts att det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet i kommunerna behöver vara långsiktigt och strukturerat samt att arbetet kräver samverkan mellan myndigheter och långsiktig finansiering. Vikten av att kriminalpolitiken är förankrad i forskning understryks också.

Den andra delen av betänkandet behandlar samhällets förmåga att ge stöd och skydd åt brottsutsatta. Här besvaras kommitténs uppdrag att analysera vilka konsekvenser den utveckling av brottsligheten som beskrivs i den första delen kan få vad gäller vem som blir utsatt för brott, var och på vilket sätt, samt bedöma i vilken grad det finns förmåga hos berörda aktörer i samhället att ge relevant stöd och skydd.

Utredningen bedömer att det för att minska brottsligheten och öka tryggheten krävs att information, stöd och skydd till brottsutsatta och vittnen fungerar bättre. I syfte att skapa bättre överblick och ett mer sammanhållet och likvärdigt stöd för brottsutsatta lämnar kommittén följande förslag:

- Brottsoffermyndigheten bör ges ett förstärkt uppdrag att systematiskt sammanställa och tillgängliggöra relevant kunskap på brottsofferområdet. Myndigheten bör också ges i uppdrag att föreslå en modell för regelbunden uppföljning av vilket stöd och bemötande brottsutsatta får från myndigheter och andra aktörer i samhället.
- Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att kartlägga kommunernas arbete med att erbjuda stöd och hjälp till den som utsatts för brott och dennes närstående. Vidare bör Socialstyrelsen kartlägga hur olika insatser följs upp i dagsläget och föreslå hur de borde följas upp. Myndigheten bör också ges i uppdrag att ta fram en utvecklad vägledning för att stödja kommunernas socialtjänster i det brottsofferstödande arbetet.
- Polismyndigheten bör ges i uppdrag att utveckla ett stöd som underlättar för medarbetare vid Polismyndigheten att uppfylla skyldigheten att lämna information till brottsutsatta. Vidare bör Polismyndigheten ges i uppdrag att utveckla den skriftliga information som skickas ut vid brottsanmälan i syfte att

göra informationen mer relevant och anpassad till den enskilde. Slutligen föreslår kommittén att regeringen bör utreda förutsättningarna för Polismyndigheten att förmedla uppgifter om brottsutsatta med iakttagande av kraven på saklighet och opartiskhet.

Förslagen bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Förslagen bedöms inte heller påverka den kommunala självstyrelsen.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd och Norrmalms stadsdelsnämnd.

Arbetsmarknadsnämnden har utifrån sin delegationsordning inkommit med svar via förvaltningschef.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 januari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Utredningens förslag har koppling till kommunfullmäktiges *mål 1.2 Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i*.

Stadsledningskontoret ser positivt på att utredningen har gjort en gedigen redogörelse för samhällets kriminalpolitiska utmaningar som kan ligga till grund för en kunskapsbaserad kriminalpolitik.

Stadsledningskontoret ser också positivt på förslaget att Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra relevant kunskap på brottsofferområdet. Stadsledningskontoret menar dock att sådan kunskap skulle vara användbar för kommunerna i deras arbete med brottsoffer, och inte bara för av utredningen nämnda myndigheter och organisationer i civilsamhället.

Stadsledningskontoret välkomnar förslaget att Socialstyrelsen ges i uppdrag att ta fram en utvecklad vägledning för att stödja kommunernas socialtjänster i det brottsofferstödande arbetet.

Stadsledningskontoret ser dock vissa problem med förslaget att Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga kommunernas arbete med att erbjuda stöd och hjälp till brottsutsatta och deras närstående. Precis som kommittén själva beskriver ges en stor del av de aktuella stödinsatserna som serviceinsatser utan biståndsbeslut, vilket innebär att krav på dokumentation saknas. Det gör att en heltäckande kartläggning är svår att genomföra. Även i de delar dokumentation finns saknas systematiska sammanställningar av denna, vilket gör att ett omfattande administrativt arbete torde krävas för en systematisk kartläggning.

Förslaget att insatser som erbjuds av socialtjänsten till brottsoffer ska dokumenteras och följas upp innebär också ett stort administrativt merarbete, och frågan om att dokumentera insatser som i dag inte föregås av biståndsbeslut kräver en närmare utredning. Behovet av att följa upp insatser till just brottsoffer bör dessutom vägas mot behovet av att följa upp andra typer av kommunala insatser. Exempelvis saknas i dag även en nationell bild av vilka påföljder och insatser som ges till unga lagöverträdare, något som skulle kunna ha större betydelse för brottsligheten och därmed i förlängningen minska antalet brottsoffer.

Stadsledningskontoret noterar att utredningen bedömer att förslagen inte innebär några ekonomiska konsekvenser för kommunerna. För att det ska stämma krävs att den kartläggning

och de krav på uppföljning av kommunernas arbete som föreslås inte innebär ökade dokumentationskrav eller ökad administration för insamling av uppgifter.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämndens tjänsteutlåtande daterat den 16 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen konstaterar att de förslag som presenteras i utredningen handlar om att utveckla stödet till brottsoffer. Detta är inte ett område som arbetsmarknadsförvaltningen har i uppdrag att verka inom och förvaltningen avstår därför från att lämna synpunkter på utredningens förslag och bedömningar.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill dock framföra att arbetsmarknadsinsatser och utbildning är viktiga skyddsfaktorer i det brottsförebyggande arbetet, och att förvaltningens ungdomsarbete är av särskild betydelse för att förhindra att unga hamnar i kriminalitet samt för att ge dem som vill bryta en kriminell livsstil hjälp och stöd.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 januari 2022 följande.

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på kommunstyrelsens remiss av Vågar till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85).
2. Beslutet justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 5 januari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar utredningen som avser framtagande av underlag som ska ligga till grund för utformningen av en kunskapsbaserad och bred förankrad kriminalpolitik och anser att det är en gedigen redogörelse av de kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför idag.

Det är positivt att utredningen lyfter behovet av en bred och långsiktig förankring på flera nivåer och som även ämnar lyfta prioriterade åtgärder. Vidare anser förvaltningen att det är välkommet att utredningen lyfter att det brottförebyggande och trygghetsskapande arbetet i kommunerna behöver vara långsiktigt och strukturerat, att det kräver samverkan mellan myndigheter och långsiktig finansiering.

Förvaltningen är enig med utredningen om att det är viktigt att skapa förutsättningar för en kriminalpolitik som är förankrad i forskning och relevant för samtliga samhällsgrupper.

Förvaltningen delar också beskrivningen av att det finns behov av att uppnå en bred och långsiktig förankring vad gäller synen på vilka problem och åtgärder som ska prioriteras. Det ligger också i linje med förslagen i betänkandet *Kommuner mot brott*. Att förtroendet för rättsväsendet upprätthålls är av stor vikt, då det påverkar benägenheten att anmäla brott och att vittna. Det är också en bild som förvaltningen delar.

Utredningen framhåller att det råder omfattande utmaningar i socialt utsatta områden. Brottslighet och otrygghet är ofta ett större och mer synligt problem i socialt utsatta områden. Närvaron av kriminella nätverk påverkar på olika sätt, till exempel bedrivs öppen narkotikahandel och skjutvapenvåld och även andra våldsuttryck förekommer i dessa områden. Förvaltningen delar denna problembild. I Stockholms stad är trygghetsfrågan en prioriterad fråga. I Stockholms stads budget 2022 står det att;

”Vi ska fortsätta rusta upp otrygga platser, stärka vuxennärvaron på stan och förebygga att problem uppstår genom att prioriteraskola, fritidssysselsättning, ungdomsmottagningar och socialtjänst. Samtidigt måste samhället agera kraftfullt mot skjutningar och gängkriminalitet här och nu genom omedelbara insatser från polis och socialtjänst. Genom samarbete mellan stadens olika verksamheter, civilsamhället, Regionen, polis, näringsidkare och invånare arbetar vi tillsammans för att bygga ett samhälle med minskad kriminalitet och ömsesidig tillit”.

Som grund för stadens brottförebyggande och trygghetsskapande arbete finns Stockholms stads trygghetsprogram 2021–2023. Programmet ger en struktur för stadens brottförebyggande och trygghetsskapande arbete. Stockholms stad har även tillsammans med Polisregion Stockholm tagit fram en övergripande samverkansöverenskommelse. Målet med samverkansöverenskommelsen är att stockholmarnas trygghet ska öka och att den faktiska brottsligheten ska minska.

Brottslighet och dess orsaker är komplicerande fenomen. En person som begår brott har också ofta andra problem såsom missbruksproblematik, psykisk ohälsa, bristfällig skolgång, umgänge med personer med normbrytande beteende och arbetslöshet. Med anledning av detta ser förvaltningen positivt på att utredningen angriper problembilden utifrån ett holistiskt och intersektionellt perspektiv som inkluderar en analys av ojämlikhet, segregation och utanförskap som i statistiken tydligt pekar på att det kan utgöra en grund för kriminalitet.

Ett högt förtroende för myndigheter och rättsväsendet påverkar benägenheten att anmäla brott och att vittna. För att människor ska vilja anmäla brott, delta i utredning och i rättegång som målsägande eller vittne förutsätter stort förtroende för rättsväsendets myndigheter och för rättsprocessen. Förvaltningen delar problembilden om att det är en angelägen utmaning att arbeta för att öka förtroendet för samhällets myndigheter hos grupper med lågt förtroende.

Sedan oktober 2019 pågår arbete med Trefas- förstärkt samverkan mellan Kriminalvården, Polisen och Stockholms Stad i Järva. Under hösten 2021 har Trefas även startats upp i Enske-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning. Målet är att intensifiera och förstärka samarbetet, i syfte att förhindra flera dödsskjutningar, genom ett gemensamt operativt arbete som utgår från en gemensam lägesbild avseende kända riskindivider. Förvaltningen ser stora vinster med att fortsätta att utveckla samverkan mellan socialtjänst och polis inte minst med tanke på den tystnadskultur som präglar kriminella grupperingar liksom boende i socialt utsatta områden.

Utredningen beskriver att mäns våld mot kvinnor, våld inom familjer och andra nära relationer är ett omfattande och allvarligt samhällsproblem med sociala, psykiska och samhällsekonomiska konsekvenser men att det är svårt att visa en fullständig bild då mörkertalet är stort. Utredningen framhåller vidare att kvinnor utsätts för mer frekvent våld, för grövre våld och för sexualbrott i nära relationer. Förvaltningen menar att det är viktigt att belysa att det även förekommer att kvinnor utsätter sin manliga partner för våld, att våld förekommer inom samkönade parrelationer och i andra nära relationer än parrelationer, i äldres parrelationer samt parrelationer där det förekommer missbruk.

Utredningen konstaterar att förebygga mäns våld mot kvinnor, våld inom familjer och andra nära relationer är en angelägen kriminalpolitisk utmaning. Detta mot bakgrund av de långvariga konsekvenser det kan innebära att uppleva våld på nära håll under uppväxten.

Förvaltningen välkomnar detta och det går i linje med stadens arbete att utveckla det förebyggande arbetet kring våld i ungas nära relationer och i linje med Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025.

Utredningen lyfter att det är viktigt att öka kunskapen om våld i olika typer av nära relationer, för att på så sätt stärka samhällets förmåga att förebygga denna typ av brottslighet. Förvaltningen hade dock önskat mer belysning på personer som utsätts för prostitution och människohandel för sexuella ändamål då det är en del av mäns våld mot kvinnor, vilket också är målgrupper som ingår i stadens program. Förvaltningen anser vidare att utredningen lyfter viktiga perspektiv gällande medföljande barn i skyddat boende, dock saknar förvaltningen konkreta förslag i frågan.

Utredningen identifierar utmaningar kopplade till barns och ungas brottslighet och utsatthet. Utmaningarna handlar om att förebygga att unga börjar begå brott och att förebygga att de utsätts för brott. Förvaltningen delar denna analys. Staden har tagit fram Stockholms stads strategi 2019-2022 för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet. Strategin syftar till att skapa förutsättningar för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt arbete för att minska risken att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. I stadens ytterstadsstadsdelar finns sociala insatsgrupper (SIG) som är en arbetsmetod för samverkan mellan socialtjänst, polis, skola, arbetsmarknadsnämnden och andra aktörer för att stötta och hjälpa personer att sluta begå brott, lämna en kriminell livsstil, kriminella miljöer och våldsbejakande extremism eller förhindra att unga och unga vuxna utvecklar en kriminell livsstil eller involveras i våldsbejakande extremism.

Förvaltningen anser att skolans betydelse hade kunnat lyftas ytterligare i utredningen. Att klara av skolan är en av de starkaste skyddsfaktorerna för att barn och unga ska få goda uppväxtvillkor och i förlängningen ett tryggt liv med arbete och försörjning. För att skolan ska kunna utgöra bästa tänkbara skyddsfaktor krävs både skolnärvaro och att barnet eller den unge når målen för undervisningen. Det krävs också trygghet, studiero och ett positivt skolklimat som motiverar till inläring. I Stockholms stad finns skolsociala team där skolan och socialtjänsten samarbetar på ett förebyggande och tidigt stadium för att fånga upp och ge stöd till elever i årskurs 4-9 som har en upprepade eller längre frånvaro. Målet för de skolsociala teamens arbete är att målgruppen ska öka sin närvaro i grundskolans undervisning och uppnå gymnasiebehörighet. Stadsdelsförvaltningarna arbetar också för att med stöd av socialförvaltningen utveckla socialtjänstens insatser för att stabilisera skolgången för barn och unga som är aktuella inom socialtjänsten. Förvaltningen hade önskat ytterligare analys av vikten av det förebyggande arbetet i samverkan mellan skola, socialtjänst, fritid och polis samt fler förslag på konkreta åtgärder för att förhindra att barn och unga dras in i kriminalitet men också i syfte att få ett effektivt och samordnat stöd för att lämna en kriminell livsstil.

Utredningen har identifierat ekonomisk och organiserad brottslighet där välfärdssystemen utnyttjas på felaktiga grunder som en kriminalpolitisk utmaning. Förvaltningen delar bilden

och har tagit fram en handlingsplan: *Att upptäcka, utreda och förebygga välfärdsbrott 2022-2025*. Arbetet mot välfärdsbrottslighet ska intensifieras inom ramen för ett centrum mot organiserad brottslighet enligt Stockholms stads budget 2022.

Enligt utredningen är narkotika det som driver den kriminella ekonomin och det som är en bidragande orsak till det våldsamma och dödliga konflikterna mellan kriminella nätverk. Narkotika lyfts i flera sammanhang i utredningen som en faktor som skapar otrygghet utifrån den brottslighet som kopplas till hanteringen av narkotika samt de platser där narkotika säljs och brukas. Att arbeta aktivt mot platserna för öppna drogscener är något som lyfts som prioriterat område i Stockholms stad.

Förvaltningen menar att det är viktigt att arbeta med hela kedjan, från sporadiska användare som riskerar att fastna i beroendetillstånd och med de som har ett etablerat beroende och behov av vårdinsatser till de som driver och tjänar pengar på narkotikamarknaden. Förvaltningen menar att det sannolikt behövs olika riktade åtgärder för att på bästa sätt möta samtliga nivåer i kedjan, allt från normerande lagstiftning till god tillgång till vård och stöd för den som är i ett beroende och även ett generellt drogförebyggande arbete riktat till barn och unga för att motverka nyrekrytering av narkotikabrukare.

Såväl bruk av narkotika som av alkohol ökar risken för olika typer av våld, både som förövare och utsatt. I utredningen framkommer en tydlig koppling mellan alkohol och våldsbrott. I över hälften av fallen som rör misshandel, hot, rån och sexualbrott uppfattades gärningspersonen vara påverkad av alkohol eller narkotika. Förvaltningen menar därför att det ur ett trygghetsskapande och våldsförebyggande perspektiv är viktigt att det alkoholförebyggande arbetet inte glöms bort.

Utredningen framhåller att det skett en tillväxt av våldsbejakande extremism på senare år. Digitaliseringen har enligt utredningen främjat tillväxten av våldsbejakande extremister då de mer effektivt än tidigare kan sprida idéer och rekrytera följare på internet. Förvaltningen vill understryka vikten av ett brottsförebyggande arbete som aktivt motverkar tillväxten av våldsbejakande extremism men även vikten av att vidta åtgärder skyndsamt vid kännedom om rekrytering till extremistgrupper eller när individer uppvisar riskbeteenden om radikalisering.

I utredningens *Volym 2* föreslås att brottsoffermyndigheten bör ges ett förstärkt uppdrag att i samråd med andra berörda aktörer sammanställa och tillgängliggöra kunskap. Förvaltningen välkomnar förslaget och ser positivt på att brottsofferperspektivet ska vara en integrerad del i analysen av samhällets förmåga att möta det kriminalpolitiska området. Utredningen pekar på vikten av stöd till brottsutsatta och olika aktörers ansvar att dels erbjuda stöd, dels uppmärksamma och upptäcka utsatthet genom att rutinemässigt ställa frågor om brottsutsatthet, vilket också är ett utvecklingsarbete som pågår i Stockholms stad.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen, i samråd med berörda aktörer, dels ska få i uppdrag att kartlägga kommunernas brottsofferstöd, inklusive uppföljning, dels att Socialstyrelsen bör ta fram en vägledning för socialtjänstens brottsofferstödande arbete. Vägledningen ska enligt förslaget utgöra en grund för framtida kartläggningar av kommunernas brottsofferstöd. Förvaltningen välkomnar förslaget och ser positivt på ett mer likställt, koordinerat och evidensbaserat brottsofferstöd över landet och "identifiera en minimumnivå vad gäller brottsofferstöd". Vidare välkomnar förvaltningen förslaget om att de insatser som erbjuds av socialtjänsten även ska dokumenteras och följas upp.

Utredningen föreslår också att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att i samråd med berörda aktörer kartlägga kommunernas arbete med att erbjuda stöd och hjälp till den som utsatts för brott och för den närstående. Önskvärt hade varit om det hade tydliggjorts vilket uppdrag socialtjänsten har avseende personer som väljer att hoppa av en kriminell livsstil och vilket stöd som bör erbjudas. Förvaltningen hade dessutom gärna sett att närståendeperspektivet med fördel hade problematiserats ytterligare och även inkluderat anhöriga till andra målgrupper än enbart brottsutsatta. *Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024* har utökats till att även omfatta stöd till anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism, anhöriga till personer med en kriminell livsstil och anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld. Detta utifrån upplevt behov av stöd även till dessa målgrupper.

Utredningen föreslår att Polismyndigheten bör ges i uppdrag att utveckla ett stöd som underlättar för medarbetare vid Polismyndigheten att uppfylla skyldigheten att lämna information till brottsutsatta. Förvaltningen ser positivt på detta.

Sammanfattningsvis ser förvaltningen positivt på utredningen och anser att det är gedigen redogörelse av de kriminalpolitiska utmaningarna som samhället står inför idag.

Utredningen framhåller behov av en långsiktig kriminalpolitik inom en rad olika områden. Bland annat framför utredningen att det finns behov av att uppnå en bred och långsiktig förankring på alla nivåer, från rikspolitiken till de lokala aktörerna, om vilka problem och åtgärder som ska prioriteras. Utredningens mål har varit att de kriminalpolitiska insatser som genomförs ska bli mer kunskapsbaserade och i högre grad vara långsiktigt förankrade över partigränserna. Om en kunskapsbaserad koppling uteblir finns risk att debatten och utformningen av det brottsförebyggande och trygghetsförebyggande arbetet baseras på en felaktig problembild och i förlängningen innebära att resurser läggs på felriktade och verkningslösa åtgärder. Förvaltningen delar denna bild som utredningen konstaterar, men hade gärna sett fler konkreta åtgärder som både direkt fokuserar på aktuella problem och långsiktigt förebygger att problem uppstår, består eller upprepar sig över tid samt är brett förankrade över partigränserna. Flera delar av utredningen kan leda till ökade kostnader för kommunerna, vilket behöver uppmärksammas och beredas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 januari 2022 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Utbildningsförvaltningen tjänsteutlåtande daterat den 27 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som ges i Vågar till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85) för att skapa likvärdighet och tillgängligt stöd för alla som utsatts för brott i Sverige. För barn som blir utsatta eller bevittnar våld i olika former, kan det få många olika konsekvenser. Utöver konsekvenser för skolgång och socialt liv, kan det handla om fysiska skador som blåmärken, frakturer, tandskador och inre blödningar, men också om psykiska och beteendemässiga konsekvenser. Barnet kan exempelvis få svårigheter i skolan, ha hög skolfrånvaro, känna oro och ångest, utveckla ett självskadebeteende, sömnsvårigheter och försöka begå självmord. Därför är det viktigt att inkludera barn och unga i arbetet med att skapa ett tryggare samhälle och tillsätta särskilda resurser för att utveckla arbetssätt, stöd och material till förskolor och skolor för att utveckla det våldspreventiva arbetet. I detta arbete bör barns och ungdomars utsatthet på nätet, det digitala våldet, inkluderas.

Förvaltningen anser att det är bra att Socialstyrelsen får i uppdrag att utveckla riktlinjer och stöd kring vad ett kommunalt brottsofferstödjande arbete bör bestå av. Detta för att skapa en likvärdighet nationellt, men det bör också finnas utrymme till att göra lokala anpassningar. Förvaltningen ställer sig också positiv till de uppdrag som Brottsoffermyndigheten och Polismyndigheten föreslås få.

Förvaltningen är tveksam till eventuella utökade dokumentationskrav för stödinsatser som ges av socialtjänsten. Enligt betänkandet ges närmare hälften av stödinsatserna som serviceinsatser och föregås därmed inte av ett biståndsbeslut med krav på dokumentation. Kommittén lyfter fram att ett kunskapsbaserat brottsofferstödjande arbete ställer krav på dokumentation och uppföljning. Ett ökat krav på dokumentation kommer samtidigt att ta tid och resurser från det arbete som socialtjänsten gör i dag inom ”öppenvården”, exempelvis att bygga tillitsfulla relationer och ge stöd till barn, unga och familjer utan biståndsbeslut. Därför anser förvaltningen att det är angeläget att utreda vilka konsekvenser ett ökat krav på dokumentation skulle komma att få, vilken påverkan det kan få för ”öppenvårdens” arbete inom socialtjänsten, vilken kostnadsökning det kommer att generera samt vilka vinster en ökad dokumentation kan ge.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 10 februari 2022 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av det statliga betänkandet Väger till ett tryggare samhälle (SOU 2021:85).

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på betänkandets slutsatser och förslag, som kan bidra till att minska och förebygga brott i samhället. Alla berörda aktörer ska tillsammans upptäcka, analysera och prioritera lokala problem och gemensamma åtgärder för att bekämpa brottslighet samt förhindra och förebygga att barn och unga dras in i kriminalitet. Förvaltningen är överens med utredningen om vikten av det förebyggande arbetet med att tydligt stärka förtroendet för samhällsaktörer och rättsväsendet bland invånarna. Detta skulle även påverka och öka invånarnas benägenhet att anmäla brott och vittna.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om ett uppdrag till Socialstyrelsen att bistå kommunerna med att stärka och utveckla det brottsofferstödande arbetet.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 januari 2022 följande.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingbys stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 december 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till kommitténs delbetänkande och ser positivt på att de lokala skillnaderna, vikten av samverkan och långsiktighet lyfts fram. Förvaltningen ser positivt på att mäns våld mot kvinnor lyfts som en stor kriminalpolitisk utmaning, exempelvis våld i parrelationer bland unga och bland äldre samt parrelationer där det förekommer missbruk och att personer med funktionsnedsättning lyfts fram som en grupp som inte fått så stor uppmärksamhet. Förvaltningen är positiv till att kriminalitet kopplat till barn och unga följs noga för att se hur brottsligheten förändras och därmed bättre kunna anpassa det förebyggande arbetet för att motverka att unga börjar begå brott och rekryteras till kriminella miljöer samt förebygga att de utsätts för brott. Förvaltningen anser också att det är viktigt att beakta hur otillåten påverkan kan påverka rättssäkerheten och påverka både tjänstepersoner och förtroendevalda. Förvaltningen är positiv till förslaget att låta Socialstyrelsen få i uppdrag att, i samråd med berörda aktörer, ta fram en utvecklad vägledning för att stödja kommunernas socialtjänster i det brottsofferstödande arbetet.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 10 februari 2022 följande.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Ärendet förklaras omedelbart justerat.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 januari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar i stort uppfattning med trygghetsberedningens utredning om de orsaker som finns till de brottstyper som berörs och de kriminalpolitiska utmaningar som identifierats. Utredningen är grundligt och väl genomförd. Förvaltningen har några kommentarer i de avsnitt som tar upp ämnen som berör kommunens arbetsområden samt kring en del teoretiska utgångspunkter.

I kap 3.1.2 redogörs för Civiliseringsteorin. Civiliseringsteorin är problematisk att använda som oemotsagd förklaringsmodell. Teorin har fått kritik för att inte ta hänsyn till kulturella fenomen i sin förklaringsmodell och att det är svårt att översätta ett mått av empati i ett historiskt perspektiv och applicera det på ett enskilt lands utveckling under ett kortare tidsintervall.

Civiliseringsteorin saknar då förklaring till bland annat Sveriges sexualbrottslag eller av privatiseringen av skolan som av många anses som resultat av vår kulturella tradition. I nästa kapitel förklarar utredningen alkoholkonsumtionens utveckling i Sverige som kulturell och motsäger då sig själv.

Förvaltningen skulle gärna se att utredningen även tar upp ett synsätt som tar hänsyn till hur invånare både formar och formas av samhället lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Ett så kallat socialkonstruktivt synsätt.

I kapitlet 3.2.1 på sidan 89 hänvisas till Savolainen, Hughes och Bjarnasson (2013). Nämnda studie omfattar 26 europeiska länder inte 33. Tolkningen av studien i utredningen kan tolkas som att ett välutvecklat välfärdsystem skapar konflikt. Förvaltningen menar att denna tolkning av studien är osäker och tjänar på att diskuteras mer i texten. Studien prövar och får stöd för teorin om *social selection* där man fokuserar på ärvda (genetiska eller kulturella faktorer) beteenden.

Social selection används sällan i Sverige och i den internationella diskussionen kompletteras den ofta med modeller utifrån teorin om socialiseringsprocesser. Studien har även en snäv definition av utvecklad välfärd som är svår att applicera på den svenska välfärden. Förvaltningens tolkning av resultaten är att om man inte arbetar med politiska lösningar för att förbättra situationen för individer, utan endast delar ut bidrag, finns det risk för ökade konflikter i samhället.

I kapitlet 3.2.2 blandar utredningen perspektiv på makronivå med mikronivå. Teorin om social desorganisation utgår från ett makroperspektiv medan social kontrollteori utgår från enskilda individers motivationer, ett mikroperspektiv.

Teorin om social desorganisation undersöker eller förklarar hur områden med vissa egenskaper ökar risken för brottslighet. Teorin utgår från att det är själva området som får människor att anta ett kriminellt beteende och inte människorna. Detta framkommer inte i utredningen utan teorin om social desorganisation läggs ihop med social kontrollteori som verkar på mikronivå. Den utgår ifrån att alla individer vill begå brott men avstår frivilligt utifrån de sociala band som man har till andra personer och området.

Dessa två modeller kan ses som varandras motpolar. Den ena utgår från att människor vill väl men korrumpas av området och den andra säger att individen egentligen alltid vill begå brott. Att använda dessa i samma sammanhang och för att förklara eller beskriva ett fenomen blir ottydligt.

Teorin om social kontroll är också problematisk utifrån vilken form av brott man är ute efter. Altheimers studie (2007), som det hänvisas till på sid 92, handlar uteslutande om mord vilket inte framgår i utredningens text utan ger intrycket av att den behandlar generell brottslighet. Antalet mord kan minska i områden med stark social kontroll men det kan också leda

till tystnadskultur och klanmentalitet. Områden med hederskulturella uttryck och en stark social kontroll har av samma Altheimer (2012) visats sig vara mer våldsamma och mer förtryckande mot sårbara grupper än andra. I det perspektivet kan ett homogent område med hög social kontroll öka kriminaliteten om än inte de mest allvarliga uttrycken.

Begreppet allmänprevention behandlas i kapitel 3.2.3. Eftersom forskningen visar svagt stöd för allmänprevention på brott vill förvaltningen kommentera att kommuners allmänprevention har en annan definition. Förvaltningen anser att ordet allmänprevention inte endast ska förknippas med brottsbekämpning. I kommunens definition ingår informationskampanjer, utbildningar för personal och vårdnadshavare samt främjande arbete. Man ska heller inte underskatta trygghetsfördelar med att förebygga även lindriga brott.

Kapitel 3.3.1 Ålder och brott – Föräldrar, uppfostran och övervakning nämns bristande föräldraförmåga. Norrmalms stadsdelsområde är ett socialt välbärgat område men precis som andra områden är föräldrarnas inställning till brott avgörande. Stockholms innerstad har under lång tid haft högre andel unga som använder tobak, alkohol och narkotika innan de är 18 år än andra områden i Stockholm. Även om vi inte kunnat, eller haft resurser att, fastställa ett direkt orsakssamband är antagande att de höga värdena har med föräldrarnas inställning kring tobak, alkohol och narkotika att göra.

I 3.3.2 Psykisk ohälsa och beroendeproblematik – alkohol och narkotikaberoende, här vill förvaltningen lägga till ett allmänpreventivt synsätt. Kunskap behövs om alkohol- och narkotika som riskfaktor för att hamna i kriminalitet innan beroende. Ofta börjar unga sin kriminella bana med rekreation. Narkotika används på fritiden för att festa, slappa och ha det bra. De flesta som prövar gör det någon gång och slutar sedan men förutom risken för beroende finns sociala risker. Bland dessa finns skolavhopp, försämrade relationer och högre arbetslöshet vilka alla är risker för kriminalitet.

Genom att arbeta med allmänprevention, bland annat information till unga och vårdnadshavare, arbetar kommunen förebyggande och i förlängningen brottsförebyggande. Socialtjänsten har också ett stort ansvar när det gäller psykisk hälsa. Förvaltningen arbetar ständigt för att höja vårdnadshavares föräldraförmåga och stödja unga att hitta andra vägar att hantera jobbiga situationer i livet. Detta är också en del i kommuners brottsförebyggande verksamhet.

I Kapitel 3.3.3 under rubriken familjen, socialisation och omgivningens sociala roll står att tack vare en ökad social kontroll har flickor färre möjligheter att begå brott och mindre positiv attityd till brott än pojkar. Förvaltningen vill lägga till perspektivet att den sociala kontrollen i sig kanske utgör ett brott genom att vårdnadshavare bland annat hindrar barns rätt till fritid. Social kontroll är ett tveeggat svärd och utredningens perspektiv är ett annat än förvaltningens.

För kapitel 5 Trygghet vill förvaltningen lägga till kommentar om att kommunen har fått ett utökat ansvar för trygghets och brottsförebyggande arbete. I det arbetet är polis en given samverkanspartner. Kommunens arbete består till stor del av att skapa trygghet och social förutsägbarhet, vilket nämns i utredningen som en av flera definitioner av begreppet. Kommunens arbete inbegriper till exempel kvinnors otrygghet i sin närmiljö på kvällar. Här ser vi i våra mätningar inom Norrmalms stadsdelsområde att belysning är den mest effektiva trygghetsskapande åtgärden. Om man kan säga att belysning är brottsförebyggande är inget som utredningen tar upp.

Begreppet trygghet kan betyda olika saker för kommun och polis även om vi använder samma ord. Kan det kallas trygghetsskapande arbete om känslan av oro inte bottnar i risken att utsättas för brott? Kommun och polis behöver ha förståelse för varandras arbetsmetoder för att kunna arbeta effektivt mot samma mål.

Norrmalms stadsdelsförvaltning lägger stora resurser på att påverka och förändra offentliga miljöer. För att göra det mindre attraktivt att begå brott höjs upptäcktsrisken och den sociala kontrollen på offentliga platser med situationella insatser. Platssamverkan och platsaktivering är ett viktigt arbete för att få bort de öppna drogscenerna och öka tryggheten.

Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att öka kunskapen om våld i olika typer av nära relationer och att det finns behov av att särskilt uppmärksamma ungas parrelationer, äldres parrelationer samt parrelationer där det förekommer missbruk. Förvaltningen ser även att det finns behov av att uppmärksamma andra särskilt sårbara grupper som personer med fysisk- och psykisk funktionsnedsättning och personer som befinner sig i hemlöshet.

Förvaltningen ser gärna en djupare diskussion om att skyddet mot kvinnor från polis (Bops) och samhället stärks. Idag uppfattas skyddet som svagt då många kvinnor utsatta för

våld behöver göra stort avkall på sina liv för att undvika att utsättas igen. Ofta upprepar sig hotbilden när gärningsmannen avtjänat sitt straff. Detta kan göra att kvinnor inte anmäler våld utan stannar i ett destruktivt förhållande och en livsfarlig situation.

Kommentar till överväganden och konsekvensbedömning. Förvaltningen har idag ett väl fungerande stöd till personer som är utsatta för våld i nära relationer. Insatser som beskrivs i delbetänkandet av trygghetsberedningen såsom samtalsstöd, kontaktperson, hjälp vid kontakt med myndigheter och andra aktörer, förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, boende och ekonomiskt bistånd erbjuds.

Som beskrivs varierar konsekvenser av brott och därmed varierar även brottsutsattas behov. Förvaltningen instämmer att det behövs aktuell kunskap om vilka behov olika grupper av brottsoffer har för att veta om insatserna möter brottsoffers behov. Förvaltningen ser positivt på att Socialstyrelsen ges i uppdrag att kartlägga kommunernas brottsofferstödjande arbete samt ta fram en vägledning för att stödja arbetet.

Förvaltningen instämmer i vikten av adekvat brottsofferstöd till brottsutsatta och deras anhöriga och att det även kan förebygga upprepad utsatthet för brott. Stockholm stad har stadsövergripande stöd till brottsutsatta bland annat till barn och unga och till personer som är utsatta för våld i nära relationer. Det är svårt att avgöra vilka ytterligare resurser som behövs och hur Stockholms stad kan organisera sig för att tillgodose olika grupper och individers behov av brottsofferstöd samt göra det tillgängligt för alla medborgare.